

במאהרה האש

פסקי הלכות ודברות קודש ממרן הגרש"א שטרן שליט"א בעל השביבי אש

פרשת דברים - חזון תש"פ

מאור העינין
שביבי אש על התורה

בענין שפיעת בעל דין אחד
קודם להכירו

שיכנסו הדברים ללב הדיין ממילא יושפע מן הדברים ויטה את הדין לצידו, אבל בגוונא שברור לדיין שאין כל השפעה לדבריו ולא יכנסו ללבו א"כ מה איכפת לן במה שהלה מצפצף בקולו, והרי המה בגדר אותיות פורחות באויר.

ד. ברם מצאתי בספר פנים יפות בפרשתינו, שכתב, דאפילו בגוונא שהדיין מסיח דעתו מלהקשיב לדברי הבעל דין נמי אינו רשאי לה- שמיע את דבריו שלא בפני הבעל דין השני, והטעם הוא דהרי שלא בפניו הוא מעיז לומר גם דברי שקר, וכיון דכבר אמר דברי שקר שלא בפני בעל הדין הרי בודאי יחזור על שקריו גם בפניו, ולא יסתור דבריו הראשונים, כיון דהוא סבור שהדיין שמע לדבריו, והוא צריך להשתיק אותו ולומר לו שאין הוא רשאי לשמוע את דבריו בצורה כזו, עכ"ד הפנים יפות. וחזינן דפשיטא ליה לרבינו בעל ההפלאה דבכה"ג נמי איכא איסורא.

ה. והנה בגמ' שבועות (דף לא.) איתא מנין לדיין שלא ישמע דברי בעל דין קודם שישמע דברי בעל דין חברו, ת"ל מדבר שקר תרחק, ותמהו בתוס' (שם) דבגמ' סנהדרין יליף לה מקרא דשמוע בין אחיכם. ומצאתי בחידושי חת"ס בסנהדרין (דף ז:;) שכתב דמהאי קרא ד"מדבר שקר תרחק" ילפינן דאפילו בזה בורר לו אחד וזה בורר לו אחד נמי מיתסר לבורר דידיה לשמוע אותו לבדו, דבכך נגרם להלה שיפיה דבריו וישקר ונמצא עובר על "מדבר שקר תרחק".

ולקושטא דמילתא מצנין למימר דהאי קרא ד"מדבר שקר תרחק" אתי לרבות דאפילו בכה"ג דאמרן לעיל, שאין הדיין שם לבו כלל אל דבריו של הבעל דין וליכא למיחש שיהא בכך עיוות הדין, אפילו הכי מיתסר משום דהבעל דין מרגיל את לשונו לדבר שקרים. וראה בארוכה בנדו"ז בשו"ת אפרקסתא דעניא חו"מ - קונטרס "שמוע בין אחיכם".

ו. ויש להוסיף כאן מה שכתב הנצי"ב לפרש קרא דשמוע בין אחיכם, דהאי קרא אתי לאורוויי שצריך הדיין להטות אזנו ולשמוע את שיחם ושיגם בינם לבין עצמם שלפעמים יוכל מתוך דבריהם להגיע לידי ליבון ובירור האמת לאמתו, והיינו דקאמר קרא: שמוע בין אחיכם וזו נקודה נפלאה, ודו"ק.

שמוע בין אחיכם ושפטתם צדק בין איש ובין אחיו ובין גרו (א).
(זו)

א. מהאי קרא ילפינן בגמ' סנהדרין (דף ז:;) דאסור לדיין לשמוע בעל דין אחד קודם לחבירו, והטעם הוא שמא יכנסו הדברים לאזנו וית- קבלו על לבו ושוב לא יכנסו דברי השני והובא בשו"ע חו"מ (סי' יז ס"ח), עיי"ש.

ויעויין היטב בדברי הפוסקים שהביאו מחלוקת האם איסור זה הוא מן התורה או שאינו אלא מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא, ועיין היטב בשו"ת מהרשד"ם חו"מ (סי' כ) ובשו"ת מהריב"ל (ה"ג סי' צח) וכן בפנים במשפט שם (סי' יז סק"ח) ובפתחי תשובה (שם). והנה זה ברור דאפילו אם הוא איסור תורה מכל מקום בדיעבד אם שמע אינו נפסל להיות דיין, אלא דצריך להודיע לבעל הדין שכנגדו שהוא כבר שמע את דברי בעל דינו שלא בפניו, עיי"ש בשו"ע.

ב. והנה נסתפקתי היכי הוי דינא אם הדיין אינו מעכב בעדו מלהשמיע את דבריו וטענותיו, אבל הדיין במתכוון אינו משים לבו אל הדברים הנאמרים ומסיח דעתו וחושב דברים אחרים בכדי שלא יכנסו הדברים לאזנו וללבו, האם בכה"ג פלטינן מאיסורא, או דלאו שפיר דמי למיעבד הכי.

והנה לענ"ד נראה פשוט דהדיין חייב לעצור אותו שלא ימשיך בדבריו, דהרי כשם שיש איסור על הדיין לשמוע צד אחד שלא בפני השני כך איכא איסורא על הבעל דין להשמיע את טענותיו שלא בפני בעל הדין השני וכדדרשינן לה בשבועות (דף לא.) מקרא דלא תשא שמע שוא, לא תשיא, וכן נפסק להדיא בשו"ע (שם), וכיון שכן הרי פשוט, דאפילו אי נימא דהדיין אינו עובר מאומה באופן כזה כיון שאין הוא מקשיב ומאזין לדברים וממילא אין הם נכנסים ללבו, אבל הוא מכשיל בכך את בעל הדין שיעבור על איסור לאו דלא תשיא.

ג. אמנם לקושטא דמילתא איכא למידן טובא בהא מילתא, דהרי מצנין למימר דכל עיקר האיסור שנתחדש על בעל הדין להשמיע את טענותיו הוא משום שבכך הוא גורם לעיוות הדין, דעל ידי

תשעה באב חמור יותר משאר צומות דרבנן, אך כיון שהצום הוא מעת לעת שלם, הוא קשה יותר מ"ז בתמוז, ולכן יש אופנים שיש מקום להקל בתקופה זו במקום הצורך

ללא מחלות רקע, ולא בקבוצת סיכון

- א. אדם בריא שאינו בקבוצת סיכון, יצום כרגיל.
- ב. אדם בריא ללא מחלות רקע, שהיה לו חום פחות מ-38.0, במשך פחות מ-48 שעות, בלי תסמינים, וכעת מרגיש טוב, יצום כרגיל, ואם בהמשך לא ירגיש טוב, יעשה שאלת חכם.
- ג. היה לו חום מעל 38.0, במשך פחות מ-48 שעות, אף ללא תסמינים נוספים, אינו צריך לצום. אך אם כבר עבר שבוע לפחות מחלוף החום, יתחיל לצום¹.
- ד. מי שיש לו חום יותר מ-37.5, עם תסמין נוסף, לא יצום.
- ה. חש בתסמינים ללא חום, יותר מ-48 שעות, פחות משבוע לפני הצום, לא יצום, אך אם עבר שבוע יצום.
- ו. מי שאין לו תסמינים, אלא שאינו מרגיש טעם באוכל, או ריח, יצום, - אך אם הוא חולה מאומת, אינו חייב לצום.
- ז. חולה מאומת, שלא היו לו תסמינים כלל, ומרגיש טוב, יתחיל לצום. - וכן אם היו לו תסמינים², אך כבר עבר למעלה משבוע מחלוף התסמינים, ומרגיש טוב, ואין כל השלכה רפואית, יתחיל לצום.
- ח. חולה מאומת, שאינו חש בטוב, או מרגיש חולשה, לא יצום.
- ט. חולה מאומת שקיבל תשובה אחת שלילית, ומרגיש טוב שבוע ימים יתחיל לצום.
- י. שלילי שאינו חש בטוב, או מרגיש חולשה, יתחיל לצום. [בחולשה שגורמת ליפול למשכב, הרי הוא בגדר חולה שפטור מהצום].

עם מחלות רקע, או בקבוצת סיכון

- יא. מעל גיל 65 ואינו לוקח תרופות, ומרגיש טוב, יצום כהרגל.
- יב. חולה מאומת, מעל גיל 65 לא יצום.
- יג. חולה מאומת אף ללא תסמינים, עם בעיות סוכר, לחץ דם, לב, או שאר בעיות רפואיות פנימיות, לא יצום.
- אלו שאינם צריכים לצום וכן"ל, יכולים לאכול ולשתות כרגיל, אך ישתדלו שלא לאכול מאכלי תענוג.

הנהגות לתקופה זו

- יד. בתקופה זו ניתן להקל ברחיצת פניו וידיו בצונן עם סבון ללא ריח.
- טו. מי שנחוץ לו לרחוץ, לצורך בריאות, יכול לרחוץ כל גופו בצונן. במקום זיעה פניו וידיו יכול עם סבון ללא ריח.
- טז. ההולכים למקוה, וחוששים מהדבקות, יכולים לרחוץ קלות בפושרים נוטה לצונן בלבד, [ועדיף שייהא בצניעא, ובפרט בשבוע שחל בו ת"ב].
- יז. הרוחץ גופו ישתדל לא לשם הנאה ותענוג, אלא לצורך שמירה על הב-ריאות.
- יח. בתשעה באב יכול לנקות ידיו באלכוהול³.

1. "יתחיל לצום" המונה, עד שירגיש חולשה וכדו', ויעשה שאלת חכם.

2. מדובר בתסמינים קלים ורגילים, אך בתסמינים קשים, כגון קשיי נשימה, יעשו שאלת חכם.

פסקי הלכות

בעניני ארוסין ונישואין

לג. אם נגמר השידוך בחול המועד מותר לכתוב שטר זכרון דברים או שטר תנאים^(כט). אך אין לערוך סעודת אירוסין אלא כיבוד פשוט בלבד^(ל).

לד. יש שכותבים שטר "תנאים אחרונים" שמופיעים בו תנאים מפורטים בנידון הנדוניא^(כז). אמנם בזמנינו נתבטל מנהג זה. ויש שאין כותבים שטר תנאים אלא בסמוך לעריכת החופה^(לב).

כט. שו"ע או"ח סי' תקמה ס"ה ובמ"ב שם סקכ"א. וראה בקובץ מבקשי תורה - ספר זכרון להגרשז"א זצ"ל סי' קא, פסקי הלכה מרבינו הגרי"ש אלישיב זצ"ל, סעיף עה דאם כתבו כבר זכרון דברים מלפני החג יש למלא אף את שטר התנאים לפני החג, עיי"ש. וכה"ד מרן בעל שבט הלוי זצ"ל. אמנם בקובץ מבקשי תורה - כ"ג הובאה דעת הגרשז"א זצ"ל להקל בזה בכל גווני. ומ"מ לא יכתבו אלא עותק אחד בלבד ויפקידו אותו ביד שלישי, עכ"ד שם.

ל. בשו"ע שם סי' תקמו ס"א, ובמ"ב שם סק"ב: "והסעודה שרגילין לעשות אחר כתיב"תא התנאים הט"ז אוסר כמו לענין ארוסין, אבל שארי האחרונים מקילין בזה, דלא חשיב שמחה כאירוסין, ועכ"פ אם אינו עושה סעודה גמורה כי אם מרקחת וכדומה, בודאי אין להחמיר". וכן פסק הגרישז"א זצ"ל בקובץ מבקשי תורה שם סעיף ה.

לא. שני הנוסחאות הובאו בנחלת שבעה סי' ט וסי' י, ועיין בשו"ת חת"ס אבעה"ז ח"א סי' קלה. וראה בשו"ע חו"מ סי' רמה ס"ג ובערוך השולחן אבעה"ז סי' נא סי"א דבזמנינו אין נוהגין כן.

לב. יעויין בשו"ת מהרש"ם ח"ג סי' קכז ושו"ת אמרי יוסף ח"ב סי' קכב ושו"ת אהל יהושע סי' עו. ובשולחן העזר ח"א דף מ"ז קרא תגר על אלו שמבטלים את מנהג כתיבת שטר תנאים. ועיין בנטעי גבריאל - נשואין פי"א הערה ט שתמה טובא על מנהג זה. וראה בספר עזר מקודש פ"ו סכ"ג דכך הוא מנהג בעלזא. (בספר מנהגים דק"ק וורמיישא סי' רכז הערה 9 הובא בנידון חיוב עליה לתורה לחתן בשבת אחר התנאים).

מן הראוי להוסיף כאן מ"ש ברד"ק פרשת חיי שרה, אקרא דותפול מעל הגמל: "שראוי לאשה לבייש מארסה ושלא תתראה אליו עד שתנשא לו". ומצינו בישועות יעקב אבעה"ז סי' נה סק"ב שכתב בזה: "ומהראוי לגדור גדר בזה שלא יכנסו החתנים לבית המשודכת, כי מאד נתפרץ הדבר, כאשר בלאו הכי אסורים להתייחד משום יחוד בפנויה. וכתב בספר פלא יועץ אות כלה: "ומה טוב ומה נעים מנהג ערי טרקיא שאין החתן רואה את פני הכלה משעת התנאים וקישור השידוך עד שעת החופה והקידושין, ויאחזו צדיקים דרכם וטוב להם ויתברכו בזה ובבא".

תשית לראשם עטרת פז

לחברי ורבני כולל "תהילה ליוז" אתרא קדישא מירון
בנשיאות כ"ק האדמו"ר רבי רפאל אבוחצירא שליט"א
ולראש הכולל הרה"ג יעקב כהן שליט"א
על שעמדו כבוד הבחינה על הלכות טהרה
בעת שעסקו וליבנו את ההלכות אליבא דהילכתא
הלכה למעשה
בשיעור שמסר לפניהם מרן הגאב"ד שליט"א

כעת תת ה שמחה באי"שכם ובאר"י יודיכם תובטו להבנים לנשיין

הודעה

הקדשה וברכה מיוחדת

עבור קרובכם ויודיכם ולתוקריו ולעמבדו.
ובכן ניתן לתמצית בהתנצחה קבועה
ע"כ כ"כ א"י יש לפנות למערכת בדוא"ר: shviviash@gmail.com
בי אינו אלץ ארץ שמחת

בית הוראה שערי הוראה

זמני פתיחת בית הוראה בראשות הגאב"ד
בין השעות 9:00-14:00 9:30-14:30
בשאר שעות היממה יושבים חברי הבר"צ
מענה טלפוני 24 שעות ביממה: 03-6161616
בית הוראה לעניני רפואה
03-6148000 או 03-6161616 שלוחה 3

ניתן לשלוח שאלות למרן הגאב"ד שליט"א

בפקס: 0722-60-63-61
לקביעת תורים וקבלת קהל
03-6161616 שלוחה 4

בית דין צדק ובית הוראה שערי הוראה

בראשות מורינו הגאב"ד
הגרש"א שטרן שליט"א
דומ"צ בכד"צ דמרון הגר"ש ואזנר זצוק"ל
ואב"ד מערב ב"ב

חודש אב

- א. משנכנס אב ממעטין בשמחה¹.
- ב. ראש חודש אב, הוא מהימים שראוי להתענות בהם².
- ג. ראש חודש אב עצמו³, ג"כ אסור לאכול בו בשר ולשתות יין⁴.
- ד. יש מקילים לברך שהחיינו בר"ח אב⁵.
- ה. אסור לבנות ולנטוע בנין או נטיעה של שמחה, וכן אסור לבנות כל בניין שאינו צריך לדירה, ועושה להרוחה בעלמא, ולצורך מצוה או למנוע הפסד שרי⁶.
- ו. מי שיש לו דין עם עכו"ם, ישתמט ממנו בימים אלו, כי ריע מזליה⁷.
- ז. י"א שממעטין בימים אלו בכל משא ומתן, מה שאינו פרנסתו, אם לא בדבר האבד, וי"א דאין האיסור אלא במשא ומתן של שמחה⁸.
- ח. אסור לעשות סעודת ארוסין בימים אלו אפילו בשבת, אמנם לארס וכ"ש לעשות התקשרות בתנאים מותר⁹.
- ט. אם יש צורך מותר לבחור ללבוש בגדי שבת לצורך שידוך¹⁰.
- ט. י"א דאין ליטול הצפרנים בימים אלו, ולכבוד שבת שרי¹¹.
- י. נוהגין שלא לקדש הלבנה עד לאחר ת"ב¹².

¹ תקני"א ס"א, וכתב במג"א סק"א שאין שמחים כלל, ועי' שעה"צ סק"א דהכוונה ממעטין בשמחה, שממעט ממה שדרכו לנהוג בשאר ימים, ובסדר היום כתב דאף כשהשמחה באה אליו מעצמו, אין ליקח אותה בשלימות אלא ממעטין בה, ועי' כה"ח סק"א שהנהיר בזה שלא לשמוח בעשרת ימים אלו, מרי"ח עד י אב, יזכה לעשרת הדברים שעתיד הקב"ה לחדש לעתיד לבוא, כמ"ש בשמו"ר ט"ו כ"א.

² תקי"פ ס"ב, כי בו מת אהרן הכהן. ואין להשלים התענית, שם ס"א.

³ כתב בא"א להגה"ק מבוטשאטט ר"ס תקני"א דהנהגים ליחד מלבושים מיוחדים לר"ח, נראה שאין להם לשנות בראש חודש אב, כמו"כ לענין קישוטי הנשים, אף דמחמירם בזה בימים אלו, מ"מ בר"ח יש להקל.

⁴ מ"ב תקני"א סקני"ה, ועי' סדר היום שכ דאף שהוא ר"ח, והוא יום שמחה, שאני ר"ח זה שהוא גם ראש חודש הפורענות, וגם בו נסתלק אהרן הכהן ע"ה, וע"כ אין לגדלו על שאר הימים מפני שנצטרף עמו האבל הזה נוסף על פורענות החודש, וכן משמע מלשון משנכנס דמיד מתחילת הכניסה דהיינו מראש חודש, ממעטין בשמחה, ע"ש. אמנם בס עבודת הקודש להחיד"א כתוב שנהג לאכול בשר בראש חודש אב, וע"ע כה"ח תקני"א ס"ק קכ"ה וקכ"ו, ויש לציין דבירושלמי תענית פ"ד ה"ה איתא דלמ"ד דבט בתמוז הובקעה העיר בחורבן בית ראשון, אז חורבן הבית היה בראש חודש אב, ע"ש.

⁵ הג רעק"א, על משי"כ במג"א תקני"ב סקמ"ב דיש מקילים לברך שהחינו בשבתות של בין המצרים, בשם שו"ת בית יהודה, והובא בשעה"צ סקצ"ט, אך האריז"ל החמיר גם בשבתות בין המצרים דלא לברך.

⁶ תקני"א ס"ב, מ"ב סק"ג, ועי' במ"ב סק"ב בדין נכרי שעובד אצל ישראל בקבלנות, וע"ש דבית הכנסת מותר דהוי מצוה דרבים, וע"ע בא"א בוטשאטט מהדו"ת דלכרוך ספרי קודש יש להקל.

⁷ תקני"א ס"א, ועי' מג"א סק"א דישתמט עד ר"ח אלול, וכתב במ"ב סק"ב ועכ"פ עד אחר ט"ב, ובהג חת"ס על השו"ע, כתב ש"ל דהכא כיון שעברו ימי צער עברו, ומכ"ש אחר ט"ו באב דלא היו ימים טובים לישראל כט"ו באב, וכיון דאתיא יו"ט ואפסקיה, נסו יגון ואנחה וששון ושמחה ישיגו.

⁸ תקני"א ס"ב ומ"ב סק"א, כגון לקנות כלי כסף וכלי זהב, דעושה שמחה לרואים, או צרכי חופה, וכתב במ"ב דבזמנינו נהגו להקל במשא ומתן, כי הכל נחשב כדי פרנסתו, ועי' בב"י שהאריך בעניין זה, וע"ש בשעה"צ סק"ג ד"א דאף במשא ומתן של שמחה מקילים דשמא לא יוכל להכין אח"כ, וסיים דטוב להחמיר, ולעניין כלי כסף, ע"ש בשעה"צ סק"י, דמי שנושא ונותן בכלים כאלו כל השנה, אינו שרי רק למכור לעכו"ם, וגם להסרסור אינו כדאי שישא אותן בפהרסיה בעיר, דשמחה הוא להרואים.

⁹ תקני"א ס"ב, מ"ב סק"ג, וע"ש במ"ב סק"ז דמה שנוהגין לאכול מיני מרקחת בשעת כתיבת התנאים, לא מיקרי סעודה, ומותר.

¹⁰ שבה"ל ח"ט סי קל"א.

¹¹ עי' ט"ז סק"ג, דמשמע שאסר רק בשבוע שחל בו ט"ב, ובמ"ב סק"כ סתם הדברים, אבל באליהו זוטא סק"ז כתב דהמנהג לאסור מראש חודש, ובמ"ב תקני"א סק"כ בשם ה"ט"ז ומג"א כתב להתיר לכבוד שבת.

אכילת בשר ושתיית יין

- א. נהגו לאסור בימים אלו בימות החול אכילת בשר, ואפילו בשר עוף ותבשיל של בשר, וכ"ש שומן של בשר אסור.¹³
- ב. מצניעין הסכין של שחיטה מר"ח ואילך, שאין שוחטים כי אם לצורך מצוה כגון לחולה אפילו קצת, או לצורך שבת או מילה ופדיון הבן וכיו"ב.¹⁴
- ג. יש להימנע מלמכור בשר או יין במקום שהקונים יהודים ואינם נזהרים בכך.
- ד. תבשיל שנתבשל בקדרה של בשר מותר לאוכלו בימים אלו,¹⁵ ואפילו לכתחילה מותר לבשל בו.¹⁶
- ה. נוהגין לאסור שתיית יין בימות החול בימים אלו, ואפילו כוס ברכת המזון אסור לשתות אלא יברך בלא כוס.¹⁷
- ו. אין לשתות אפילו יין מתוק שנסחט עתה ואינו חזק, ויין שהחמיץ, כל שבנ"א נמנעים לשתותו מחמת חמיצותו מותר לשתותו.¹⁸
- ז. יין המעורב במים, ותבשיל המעורב בו מעט יין, אך אין בו טעם יין, יש להקל.¹⁹
- ח. שכח וברך על בשר או על יין, יטעם מעט שלא יהא ברכה לבטלה.
- ט. מי שא"א לו לאכול מאכלי חלב, יש להקל לו לאכול מאכלי בשר עוף.²⁰

סעודת מצוה

- א. בסעודת מצוה כגון מילה ופדיון הבן וכיו"ב, מותר לאכול בשר ולשתות יין בין באמצע הסעודה ובין בכוס ברכת המזון.²¹
- ב. בסעודת מצוה, מותרים באכילת בשר ושתיית יין, כל השייכים לסעודה, דהיינו הקרובים הפסולים לעדות, הסנדק והקוזטיר, ועוד מנין שאוכלים משום ריעות.
- ג. מראש חודש עד שבוע שחל בו ט"ב²² יש מקילין שכל מי שהיה הולך בזמן אחר לסעודה זו, הן מחמת קורבה והן מחמת שאוהבו, מותר לו לאכול.²³
- ד. מי ששולחין לו לביתו מסעודת מצוה, אסור לאכול בשר ולשתות יין.²⁴
- ה. סעודת לילה שלפני המילה, יש להחמיר.

¹² רמ"א תקנ"א ס"ח, תכ"ו ס"ב.

¹³ שו"ע תקנ"א ס"ט וס"י ומ"ב סק"ג, והפורץ גדר ישכנו נחש, וה"ה בקטן אף שלא הגיע בחינוך.

¹⁴ רמ"א ס"ט, ומ"ב סק"א וסק"ב.

¹⁵ אך אין לאכול תבשיל שנתבשל בבשר או יין מרובה שנותנים למאפה.

¹⁶ מ"ב תקנ"א סק"ג, ואורחות חיים סק"א.

¹⁷ שו"ע תקנ"א ס"ט וס"י ומג"א סק"ב ומ"ב סק"ט.

¹⁸ שו"ע תקנ"א ס"י ומ"ב סק"ז וסק"ו.

¹⁹ באה"ט סק"ט.

²⁰ מ"ב שם סק"ד.

²¹ רמ"א תקנ"א ס"י ומ"ב שם סק"ב, אך אין לחלק יין לרבים.

²² בשבוע שחל בו, מותר רק למניין מצומצם, חוץ מבעלי השמחה.

²³ רמ"א תקנ"א ס"י, ומ"ב סק"ה וסק"ז, ונשים ג"כ מותרות במקום שהדרך להזמין.

²⁴ מ"ב תקנ"א סק"ה.

ז. המזהל הסנדק אבי הבן ואמו, והקועטר, מותרים ללבוש בגדי שבת, כמו"כ יש להקל לאבי אבי הבן ולאבי היולדת, הם ונשיהם.

ז. בסעודת סיום מסכת ג"כ מותר לאכול בשר ולשתות יין במקום הסעודה²⁵.

ח. אפילו אותן שלא למדו עמהן, מותרים לאכול אם היו באין גם בזמן אחר משום ריעות, וכן המחזיקים בידי הלומדים בממונם והגבאים המשגיחים עליהם ומשרתיהם מותרים, וכן כל המסייעים בסעודה מותרים²⁶.

ט. אשת בעל סעודה שסיים המסכת, ובניו, מותרים ג"כ לאכול בסעודה²⁷.

י. אין מברכים ברכת המזון על הכוס בימים אלו²⁸.

רחיצה

א. נוהגין שלא לרחוץ אפילו בצונן בימים אלו²⁹.

ב. מותר לרחוץ פניו ידיו ורגליו בצונן³⁰.

ג. הרגיל ללכת למקוה בכל יום, יכול ללכת גם בימים אלו.

ד. מי שצריך לרחוץ לצורך רפואה או לצורך מצוה, מותר אפילו בחמין³¹, וכן נוהגין לרחוץ הקטנים כשיש להם חטטין בראשם³².

ה. לצורך העברת הזיעה, אפשר להקל עם סבון לפי הצורך, ורק בצונן, ובצינעא.

ו. מי שנתלכלך מותר לרחוץ עצמו לפי הצורך להעביר הלכלוך, אפילו בט"ב.

ז. ילדים קטנים שמתלכלכים תדיר, מותר לרחצם כדרכן.

ח. ילדים הרגילים להתרחץ בכל יום, יש להקל להם להתרחץ בימים אלו.

כיבוס וגיחוף בגדים

א. אין לכבס ולגחוף מראש חודש, עד אחר התענית, אפילו מכבס ומגחף להניח וללבוש אחר התענית³³.

ב. מי שאין לו אלא חלוק אחד³⁴, יש להתיר לכבס מר"ח עד שבת שחל בו ת"ב³⁵.

²⁵ רמ"א תקנ"א ס"י.

²⁶ מ"ב תקנ"א סקע"ג, וביה"ל שם ד"ה וסיום מסכת.

²⁷ מ"ב שם סקע"ה, אך אין הדעת נוטה להקל לעשות סיום לאכול בשר וליתן לנשים וילדים לכל הסביבה.

²⁸ כמו"כ בהדלה נותנים לקטן שהגיע לחינוך, וישתה רוב הכוס.

²⁹ שו"ע ורמ"א תקנ"א סט"ז, ובמקומות החמים, שהחום גובר ומזיעים הרבה, יש להקל ולרחוץ בצונן אבר אבר, ויעשנה בצינעא, בס נחלת אליהו כתב בשם החזו"א דאף לבני הישיבה שמזיעין ביותר אין להתיר לרחוץ כל הגוף.

³⁰ מ"ב תקנ"א סקצ"ד, ובימים אלו בעידן הקורונה, אפשר להקל פניו ידיו ורגליו עם סבון.

³¹ ואפילו בשבוע שחל בו.

³² רמ"א שם סט"ז, ומ"ב סקצ"ג וסקפ"ח, וביה"ל שם ד"ה ולצורך וכו'.

³³ רמ"א תקנ"א ס"ג, וכת בלבוש שם ס"ד הטעם מפני שנראה כמסית דעתו מן האבל כיון שעוסק בכיבוס בגדיו.

³⁴ או שנתלכלכו כל בגדיו בזיעה

³⁵ מ"ב תקנ"א סקכ"ט.

ג. אין ללבוש בימים אלו בגדים המכובסין או המגוהצין, וכן אסור להציע בהן המטה, ואפילו מטפחות הידים והשולחן אסור.³⁶

ד. כיבוס בגדי קטנים יש לאסור מראש חודש, ויש מקילים עד שבוע שחל בן ט"ב³⁷, ובגדים שמלפפין בהם הקטנים שמוציאים בהם ריעי, ומשתינים, בודאי מותר לכבס³⁸, אך שיהא בצינעא.
ה. הנוהג כדעת הרמ"א שיש לו מכבסה, אין לו לכבס בגדים³⁹, עבור אלו הנוהגים כדעת השו"ע.
ו. אין ליהודי לכבס בגדי נכרים, אא"כ ניכר עליהם שהם בגדי נכרים.
ז. אם נתן לכובס נכרי בגדים לפני ר"ח, מותר לו להשתמש איתם גם אם כיבסום באמצע החודש.
ח. לכתחילה אין להניח בגד מכובס ע"ג הקרקע, ועי"ז לחושבו כאינו מכובס.
ט. לצורך הכנסת אורחים מותר לתת סדינים מכובסים.
י. צחצוח הנעלים מותר לצורך שבת.
יא. נהגו שלא לשטוף הרצפה בימים אלו⁴⁰, ולצורך שבת מותר.

תיקון וקניית בגדים חדשים

א. אסור ללבוש בגדים חדשים בימים אלו אפילו באופן שאין צריך לברך עליהם ברכת שהחינו⁴¹.
ב. אסור לתקן ולקנות בגדים⁴² חדשים⁴³ בימים אלו, אפילו ע"מ להניחן ללבוש אחרי התענית⁴⁴.
ג. מי שאין לו נעלי גומי לת"ב וקשה לו ללכת בט"ב יחף, מותר לקנותם⁴⁵.
ג. לצורך נישואין מותר לעשות ולקנות בגדים חדשים כשאין לו אשה ובנים⁴⁶.
ד. מי שנעשה בר מצוה בימי בין המצרים, יכול ללבוש חליפה חדשה, אך לא יברך שהחינו⁴⁷.
ה. י"א שמותר לתת מתנה לבחור בר מצוה, ויש מחמירים⁴⁸.
ו. מותר לקנות ספרים אם יש לו צורך ללמוד בהם בט הימים.
ז. יש להחמיר לא לקנות מזגן מר"ח ואילך, אך במקום צורך גדול יש להקל.

³⁶ שו"ע ורמ"א תקני"א ס"ג.

³⁷ שו"ע ורמ"א תקני"א ס"ד, ומ"ב שם סקפ"ב.

³⁸ ויש מקילין אף עד ת"ב

³⁹ ואם נותנם לפני ר"ח יש להקל.

⁴⁰ ומ"מ אם הרצפה מלוכלכת ממש אפשר להקל

⁴¹ שו"ע ורמ"א תקני"א ס"ו, ומ"ב סקמ"ה, נעלים וגרביים גם בכלל האיסור.

⁴² כתב בשע"ת תקני"א סק"י בשם היעב"ץ דאסור לקנות אפילו בגדים ישנים אם חביבים הם אצלו, שלגבי דידיה הם חדשים, ע"ש.

⁴³ כתב הבי"ח תקני"א ס"ח דאפילו בגדים ישנים אין לתקן בימים אלו מפני שמסיח דעתו מלהתאבל על ירושלים כשם שאסור ללבוש בגדים מכובסים ישנים ע"ש הי"טב, והובאו דבריו בא"ר סקט"ז אמנם בכה"ח סקק"ז כתב להדיא להתיר לתפור בגד שהותרה תפירתו, וע"ש ס"ק

קט"ו לענין סתימת נקבי בגדים ע"י מחט.

⁴⁴ שו"ע ורמ"א תקני"א ס"ז.

⁴⁵ כה"ח תקני"א סקצ"ו.

⁴⁶ מ"ב תקני"א סקמ"ו.

⁴⁷ דדומה לחולה ומעוברת שכתב המ"ב תקני"א ס"ק צ"ט שאוכלים בלי לברך שהחינו, ומיהו יש לחלק ויל"ע.

⁴⁸ כי אמרו ממעטין במשא ומתן, ויתכן שגם בזה יש למעט, ואפשר למסור לו המתנה ולא יקנה לו עד אחרי ט"ב, אך גם בזה יש מעירים, כי עצם מסירת החפץ לשם מתנה היא השמחה, ולא חלות הקנין.